

Catrinus Douma 1917 - 1945

sleutelfiguur in het verzet

Wieringermeer 1940 - 1945

Oorlogsmonument 1940 – 1945 Wieringermeer, onthuld op 31 oktober 1946. Situatie in jaren vijftig (linkerfoto's).

Kleurenfoto: locatie oorlogsmonument vanaf 2003 aan de Grand Pré Molièrestraat, Wieringerwerf.

Voorpagina: Catrinus Douma, foto op zijn verlovingsdag 31 juli 1943; gedenksteen Eerebegraafplaats Bloemendaal.

INLEIDING

Anita Blijdorp

Aan de Prof. Granpré Molièrestraat in Wieringerwerf is een herdenkingsplek ingericht voor de gevallen uit de Tweede Wereldoorlog. Ook in Indonesië gesneuvelde Nederlandse militairen (1947-1949) worden hier herdacht. Het gedenkteken voor de doden van '40-'45 stamt uit 1946. Hierop staan acht namen van evenzovele mannen. Hun leeftijd varieert van 22 tot 43 jaar. Zij stierven allen door oorlogsgeweld.

Catrinus Douma uit Sloodorp is een van deze acht mannen. Toen hij op 9 februari 1945, 's ochtends om kwart voor tien aan de Prins Hendrikkade in Zaandam werd doodgeschoten was hij 27 jaar. Douma was vanaf eind 1942 actief in het illegale verzet tegen de bezetter. Hij was een organisator én uitvoerder. Catrinus regelde onderduikadressen, voedsel, geld, persoonsbewijzen. Hij vroeg aan mensen een taak op zich te nemen, wetende dat zij maar ook zichzelf hierdoor gevaar liepen, het risico op verraad of anderszins tegen de lamp lopen lag altijd op de loer. Douma reisde naar Friesland, Zaandam, Hilversum en, naar blijkt uit nieuw opgedoken informatie, ook naar Barendrecht. Een arrestatie van verzetsmensen in Hilversum bracht de *Sicherheitsdienst* (SD) naar zijn kosthuis in Sloodorp. Hij werd op 31 januari 1945 in Middenmeer gearresteerd. Tien dagen later was hij dood, gefusilleerd met kogels uit Duitse geweren.

De Wieringermeer eert sinds de bevrijding in 1945 jaarlijks deze moedige verzetsman. Door vertrek uit de polder van tijdgenoten en collega's (verloofde Emmy Vellinga; verzetsmensen Sicco Mansholt, Wietze ten Kate, Melle Jacobi en Goitske de Boer, Bep Lindenbergh; Sloodorpers Lambert van der Beek en Marie Branderhorst, Marinus Meeuwsen, e.a.) en later het overlijden van direct betrokkenen (Klaas Snip, Gerrit Blaauboer, 'meester' Aalders, Eppe Zuidema), verdween een directe herinnering en daarmee ook de kennis aan zijn persoon en leven. In 2008 schreef Pier Montsma een artikel over Catrinus Douma in het blad van het Historisch Genootschap Wieringermeer. Met de veelzeggende titel '*Catrinus Douma, een vergeten verzetsstrijder*'. Het artikel bracht Douma terug in de belangstelling. Maar pogingen in diezelfde periode van Marinus Meeuwsen om een straat naar Catrinus Douma vernoemd te krijgen, liepen op niets uit.

In 2019 ging een werkgroep in Slootdorp om tafel. Het lustrumjaar 2020, vieren van *75 jaar Vrijheid* werd aangegrepen om opnieuw de schijnwerpers te zetten op deze vergeten Wieringermeerder. Slootdorp is sinds 6 juni 2020 een plein rijker, het **Catrinus Doumaplein** bij de protestantse kerk aan de Langeweg. Hier is ook een monument geplaatst ter nagedachtenis aan alle verzetsmensen uit de periode 1940 – 1945.

In de aanloop naar 6 juni maar ook nadien kwam veel nog onbekende informatie naar boven. Aanvullend onderzoek in (digitale) archieven leverde waardevolle informatie over de oorlogstijd in de Wieringermeer in het algemeen en de persoon Catrinus Douma in het bijzonder. Zonder de volledige geschiedenis van oorlogstijd, verzet en verzetsmensen uit de doeken te doen - veel is al beschreven in het boek *Verzet in West-Friesland* – doe ik in dit boekje een poging verschillende bronnen bij elkaar te brengen die verwijzen naar Catrinus Douma. Wie was hij als persoon en wat was zijn rol in het verzet? Een antwoord op de eerste vraag komt van zijn broer Paulus, ‘als overtuigd christen voelde hij zich verplicht dit werk te doen, hiermee God en zijn vaderland te dienen.’ Zijn rol in het verzet was bij zijn overlijden al bekend en erkend door de initimi van toen. Douma heeft veel werk verricht in de illegaliteit. De kern ligt besloten in de titel, Catrinus Douma is met recht een sleutelfiguur te noemen. Een spil in het verzet tegen de onderdrukking en terreur door het naziregiem. Hij wist ‘dit werk kan mij mijn leven kosten’. Hij was zich ten volle bewust van de risico’s en deed om die reden veel werk alleen, juist om anderen niet in gevaar te brengen. Over zijn persoon en rol kunt u lezen in dit boekje.

Wieringermeer, maart 2021. Geactualiseerd op 25 mei 2021.

JEUGD in FRIESLAND

Catrinus Douma wordt op 6 juni 1917 geboren als vierde kind van Jan Tjiskesz Douma en Elisabeth de Roos. Zijn wieg staat in het Friese Dijkshorne, een gehucht ten oosten van Dokkum. Verderop liggen de dorpen Ee en Anjum, de Lauwerszee is vlakbij. Vader Jan is dijkwerker en 'lyts boer', moeder Elisabeth is huisvrouw. Zij is een zeer godvruchtige vrouw. Het gezin is lid van de gereformeerde kerk. Catrinus is de vierde zoon, zijn broers heten Tjiske, Paulus en Harry.¹

Na de lagere school bezoekt Catrinus ook kort de ULO in Dokkum, hij ontvangt zijn diploma 8^e klas op 31 maart 1931. Het zijn de crisisjaren, het leven bestaat uit hard werken en weinig verdienen, ook Catrinus gaat al jong aan de slag. Kort na zijn 13^e verjaardag vertrekt hij naar Schiermonnikoog om te gaan werken bij een boer.

Hij komt nog regelmatig thuis op bezoek en hoort daar het nieuws van zijn broer Paulus die in 1929 vertrokken is naar Canada. Catrinus, een leergierige en intelligente jongeman kijkt goed om zich heen. Canada trekt maar in 1935 is nog minderjarig, Canada is één oceaan te ver. Vlak na zijn verjaardag steekt hij de overzichtelijke Zuiderzee over, de Afsluitdijk brengt hem naar de Wieringermeer. Hij is vertegenwoordiger van zaaizaden, pootgoed en bestrijdingsmiddelen voor het Groningse handelshuis Geertsema. Voor moeder Elisabeth is deze oversteek van haar jongste zoon en oogappel al gewaagd genoeg. Voor Catrinus is de reuring in de Wieringermeer een welkom vooruitzicht. Canada kan nog wel even wachten.

NAAR DE WIERINGERMEER

In juni 1935 staat Catrinus voor het eerst ingeschreven in Slootdorp.² Eind april 1936 vertrekt hij weer, terug naar Friesland. Via een kort verblijf op het ouderlijk adres steekt Catrinus over naar Schiermonnikoog.

¹ Geboren in respectievelijk 1907, 1909 en 1913. Vader Jan werd geboren te Ee op 28 november 1884, moeder Elisabeth op 20 maart 1887 te Jouswier. Bron: Streekargyf Noardeast-Fryslân.

² Ibidem: Streekargyf Noardeast-Fryslân, Registers van vertrek en aankomst Schiermonnikoog.

Hij is nog steeds in dienst bij handelshuis Geertsema. Maar een jaar later strijkt Catrinus voor korte tijd neer in Nederhorst den Berg, de archieven melden tussen 11 maart en half mei 1937. Was zijn betrekking bij Geertsema voorbij? Wie of wat hem naar de Noord-Hollandse Vechtstreek bracht, we weten het niet. Zijn korte verblijf was misschien uit nood geboren, al gauw biedt de Wieringermeer hem een nieuwe kans.

In mei 1937 is Catrinus terug in de polder, nu als commissionair bij Koolhaas Zaadhandel in Middenmeer. Familie J. van der Kooij (Wierweg 39, kavel E15; uit Maasdam) biedt hem een kosthuis. In de winter gaat Catrinus tijdelijk terug naar Friesland, hij heeft al een poosje verkering met Emkje Vellinga³, zij woont op Schiermonnikoog. Een getuigschrift voor de schriftelijke Cursus Beschavingsleer laat wel zien, dat Catrinus leergierig is en vooruit wil komen.

Mei 1938 is Catrinus terug in de polder op Wierweg E22 (nummer 30), in de kost bij Arnoldus Wiegersma en Baukje de Boer⁴. Enige tijd later staat hij ingeschreven aan Molenweg 56 (kavel A59), weer bij een Fries, J. Attema (uit IJlst). Uit naoorlogse berichten blijkt dat Catrinus tijdens de oorlogsjaren gewerkt heeft voor het Groningse handelshuis Fa. G. Geertsema.⁵

Paulus Douma komt in 1938 vanuit Canada terug naar Nederland, hij trouwt met een meisje uit Anjum, het echtpaar gaat wonen in Hilversum. Met zijn Canadese paspoort is Paulus in de ogen van de bezetter een verdacht persoon, maar ze laten hem verder ongemoeid. Het leven gaat door. Dat Catrinus een broer heeft wonen in Hilversum komt enkele jaren later goed van pas.

De bezetting begint, 1940 - 1941

Catrinus is bijna 23 jaar als de Duitsers op 10 mei 1940 Nederland binnenvallen. Hij heeft zijn draai gevonden in de gereformeerde gemeenschap van Slootdorp en is voorzitter van de 'jongelingvereniging'.

³ Emkje Vellinga, geboren op 18 mei 1921 te Aalzum. Haar ouders verhuisden in 1926 naar Schiermonnikoog, daar leerde zij later Catrinus Douma kennen.

⁴ Wiegersma kwam vanuit Siebrandaburen naar de polder. Bron: Regionaal Archief Alkmaar, gezinskaarten inwoners Wieringermeer. Catrinus Douma leert via de kerk ook het gezin van Melle Jacobi en Goitske Jacobi – De Boer kennen. Baukje en Goitske zijn zusters.

⁵ *Herrijzend Wieringermeerland*, 22 juni 1946.

Marinus Meeuwsen omschrijft hem als ‘een man met leiderschapskwaliteiten’.⁶ Hij staat op goede voet met ouderling Melle Jacobi, pachter aan Wierweg E14⁷.

De gereformeerde zuil in Nederland volgde in de jaren dertig met argusogen de opkomst van het nationaalsocialisme. In 1936 stelde de kerkleiding in een verklaring dat leerstellingen van totalitaire bewegingen, zowel het nationaalsocialisme als het communisme, onverenigbaar waren met de gereformeerde belijdenis. Kerkleden die NSB-lid bleven, konden eind jaren dertig sancties van hun geestelijk leiders verwachten, oftewel ze konden vertrekken. Of dit in de Wieringermeer ook is gebeurd, is niet bekend. Als voorzitter van de jongelingvereniging heeft Catrinus Douma misschien waarschuwende woorden gesproken, een bron die ons hierover kan inlichten is nog niet gevonden⁸.

De bezetter laat in 1941 zijn ware aard zien wat betreft de afkeer van joodse inwoners. Op 20 maart 1941 wordt, op amper vijf kilometer afstand van zijn kosthuis in Slootdorp, het Joods Werkdorp Nieuwesluis ontruimd. Bijna 200 mensen, veelal leeftijdgenoten van Catrinus, worden in bussen afgevoerd naar Amsterdam. NSB’er en boerenleider Jan Saal is hierbij aanwezig. Saal is behalve pachter in de Waardpolder ook pachter aan de Waardweg. Hij is de directe buurman van de Stichting Joodse Arbeit⁹. Ook de Duitse nazi Klaus Barbie ziet toe op de ontruiming. Hij is op dat moment werkzaam bij de SD in Amsterdam waar hij deel had aan acties gericht tegen Joodse Nederlanders en immigranten uit Duitsland¹⁰.

⁶ Marinus Meeuwsen (geb. 11-9-1924; overl. 25-12-2011), *Nog eens. Momenten uit het leven van Marinus Meeuwsen*.

⁷ Melle Jacobi (geb. 14-06-1905 in Smallingerland) en echtgenote Goitske de Boer (geb. 28-03-1905 in Drachten) zijn sinds januari 1935 in de polder. Melle Jacobi kwam van een gemengd bedrijf in het Twentse Ambt-Delden.

⁸ Mogelijk bieden de kerkenraadsnotulen van de Gereformeerde kerk in Slootdorp informatie, een deel van de notulen is bewaard gebleven.

⁹ In de Noordkop stonden de broers Jan en Aris Saal en hun familieleden bekend als echte NSB’ers. Aris was landbouwer aan de Medemblikkerweg; vanaf juli 1942 tot 5 mei 1945 was hij de NSB burgemeester van Wieringermeer. Broer Jan bestierde een pachtbedrijf in de Waardpolder, pachtte aan de Waardweg een kavel. Vanaf 1941 was hij bestuursraad (gedeputeerde) in Noord-Holland. Jan Saal genoot als boerenleider zelfs landelijke bekendheid. Meer over Aris Saal in *Kroniek* 88, 2021/1, Historisch Genootschap Wieringermeer. Auteur: historicus Jan de Roos (Haarlem).

¹⁰ Klaus Barbie (1913 – 1991), https://nl.wikipedia.org/wiki/Klaus_Barbie. Geraadpleegd op 8 februari 2021.

Zestig joodse mannen blijven tot augustus 1941 in het werkdorp, enkele van hen duiken daarna onder in de polder. Overigens verblijven Joodse immigranten op dat moment, augustus 1941, nog met schriftelijke toestemming van het Ministerie van Justitie en de vreemdelingenpolitie in Nederland. Heeft Catrinus een of meer van deze mannen persoonlijk gekend: Gert Laske, Joseph Steinhardt, Helmut Kalb¹¹?

1941 Eerste verzetsacties

Andere gebeurtenissen in 1941: de Wieringermeer wordt per 1 juli een zelfstandige gemeente, in augustus treedt Gerrit G. Loggers aan als burgemeester. Hij is daarvoor burgemeester van gemeente Barsingerhorn. Eind september wordt Klaas Postema, een Groninger die als volontair in 1938 naar de Wieringermeer was gekomen, gearresteerd op verdenking van het doorgeven van inlichtingen aan Londen¹². 4300 huisartsen protesteren tegen de verplichte Artsenkamer; het is een succesvolle actie op touw gezet door het illegale Medisch Contact. De stemming onder artsen is veelal anti-Duits. De Wieringermeer heeft twee huisartsen, dhr. Arie Pieter Hoogkamer en Antonius Jouke Tamsma.

1942

In april 1942 krijgen alle Joden uit de provincie het bevel te vertrekken naar Amsterdam. Bekend is dat Henri van Oosten, werkzaam op de administratie van

¹¹ In augustus 1941 worden de Joodse mannen Gert Laske en Joseph Steinhardt ingeschreven op het adres van Sicco Leendert Mansholt (kavel H33) en Helmut Kalb bij de familie J.W. Lammers (Wagenpad, kavel H50). Laske en Kalb trekken na verloop van tijd verder, Joseph blijft bij de familie Mansholt. Hij neemt de schuilnaam 'Joep' aan en werkt mee op het landbouwbedrijf. In de winter van 1944-1945 doet Joep mee aan de illegale wapentransporten. Alle drie overleven de oorlog.

¹² Klaas Postema (1915 – 2004) was de zoon van een gereformeerde dominee. Als dienstplichtig militair bracht hij de mobilisatie van 1939/40 door in Den Helder. Hij wist na het uitbreken van de oorlog al gauw dat hij naar Engeland wilde maar slaagde daar niet in. Zijn inlichtingenwerk is verraden door de bekende dubbelspion Anton van der Waals. Postema verkeerde tot 17 april 1945 in verschillende Nederlandse en Duitse gevangenissen, hij keerde terug naar de Wieringermeer, trouwde met Stijntje Lena (Stien) Blijdorp en werd boer aan de Medemblikkerweg, op het bedrijf waar NSB'er Aris Saal zijn landbouwbedrijf uitoefende tussen tot mei 1945.

de coöperatieve Zaaizaad- en pootgoedtelersvereniging (ZWM), maar waarschijnlijk meer Joodse poldergenoten, gehoor gaven aan dit bevel¹³.

Op 13 juli gaat er een golf van ontzetting door de Wieringermeer. In de loop van de dag wordt bekend gemaakt dat burgemeester G.G. Loggers door de *Sicherheitsdienst* (SD) naar Sint Michelsgestel is afgevoerd. Dit lot treft hem samen met collega L. C. Kolff van Wieringen en een tiental andere burgemeesters in Noord-Holland¹⁴. De NSB, met goedkeuring van de Duitsers, schuift nog dezelfde dag landbouwer en wethouder Aris Saal (Medemblikkerweg, kavel K48) naar voren als vervanger. Wethouder A.C. (Adrie) de Graaf schrijft dezelfde dag nog zijn ontslagbrief. Catrinus heeft kennis aan De Graaf via onder andere de wekelijkse graanbeurs, elke woensdagochtend in hotel Smit in Middenmeer. Het nieuws over het vertrek van De Graaf uit het gemeentebestuur en de reden daarvan, zal als een lopend vuurtje door de polder zijn gegaan.

Christelijke jongerenorganisaties worden zomer 1942 verboden maar in Slootdorp 'vond een zekere voortzetting plaats onder de naam catechisatie', schrijft Meeuwssen. 'Daarvoor was er steeds een ouderling bij, ik herinner me dat Melle Jacobi er eens bij was.'¹⁵ Barend Mes (schuilnaam 'Gerard Molenaar') uit Hoogkarspel, en tot het eind van de oorlog betrokken bij verzetsgroepen in West-Friesland, begint al in 1942 met het onderbrengen van Joden bij boeren en in de polderdorpen. Ook ds. J. Kampman, christelijk gereformeerd predikant te Opperdoes, bemiddelt in schuiladressen in de polder¹⁶. Jan Sinnige uit Akersloot (schuilnaam 'Jan de Vries') gaat eind 1942 op eigen houtje langs bij huisartsen, predikanten en priesters in de Wieringermeer en vraagt hen om betrouwbare adressen¹⁷. Deportaties van Joden gebeurt nu op grote schaal, het eerste transport van Joden uit Westerbork naar Polen vond op 15 juli 1942 plaats.

De eerst vrijwillige *Arbeitseinsatz* krijgt in de loop van 1942 een grimmiger karakter doordat de bezetter nu systematisch de bedrijven en fabrieken uitkamt,

¹³ Zie beeldbank HGW, het bijschrift bij afbeelding #2779.

¹⁴ Loggers blijft tot 20 december 1943 in gevangenschap. Zie *Kroniek*, jaargang 2020, nummer 3/december.

¹⁵ Ibidem: Marinus Meeuwssen.

¹⁶ Ibidem, *Verzet in West-Friesland*. Pagina 176.

¹⁷ J.A.A. Sinnige, 1996, *Dat was het dan. De verzetsstrijder Jan de Vries*. Leiden, uitgeverij Dimensie.

op zoek naar arbeidskrachten. Meeuwsen: ‘Jonge mannen konden zich niet meer vrij op straat vertonen uit angst voor razzia’s en tewerkstelling in Duitsland. Onze vereniging stierf uit’. Catrinus doorloopt eind 1942 met goed gevolg de schriftelijke cursus Landbouwkundig bedrijfsleider. Hij verhuist in november van zijn logeeraadres bij Melle en Goitske Jacobi – de Boer naar Koningin Emmastraat 3 te Sloodorp, hij is in de kost bij Rie Branderhorst en Lambert van Beek. Zijn verloofde Emmy heeft kort gelogeed bij de familie Anske Vellenga en Boukje Miedema (Wierweg E24) voor zij een paar boerderijen verderop intrekt bij de vertrouwenspersoon van Catrinus: het gezin van Melle Jacobi.

1943

In januari 1943 bezoekt een gereformeerde dominee uit Overijssel onder strikte geheimhouding enkele geloofsgenoten in de polder. Zijn echte naam is Frits Slomp, maar als ‘Frits de Zwerver’ maakt hij eind 1942 een tournee naar de Zaanstreek, Beverwijk, Hoorn en Enkhuizen. Na Andijk is de Wieringermeer aan de beurt, *‘omdat we iets moeten doen voor onze jongens die niet naar Duitsland afgevoerd willen worden’*. De groep komt bij elkaar in de consistorie van de gereformeerde kerk in Middenmeer. Adrie de Graaf zal erbij geweest zijn, hij is als ouderling van de gereformeerde kerk in Middenmeer gastheer van het gezelschap. Ook Melle Jacobi heeft goede papieren. Of Catrinus aanwezig is bij het bezoek van ds. Slomp staat nergens opgetekend, maar het is een mogelijkheid, gezien zijn rol als voorzitter van de jongelingvereniging van Sloodorp.

De tournee van Slomp brengt de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers (LO) in Noord-Holland Noord in een stroomversnelling, meer lokale LO-groepen worden opgericht. Overal in Nederland klinkt op 21 februari 1943 in de kerken protest vanaf de kansel ‘tegen het als slaven wegvoeren en opjagen van duizenden jonge mensen en het ten dode vervolgen van Joodse medeburgers’.¹⁸ In Heerhugowaard is het de gereformeerde bloembollen-handelaar Cornelis Wagenaar die een netwerk van contacten opbouwt in de wijde omgeving. Aan de

¹⁸ Jan van Baar et al, *Verzet in West-Friesland*, Uitgeverij Pirola, 1990. pagina 188.

Grote Zomerdijk bij Spanbroek gebeurt hetzelfde door de familie Schipper. In Schagen door Piet Ott, werkzaam bij het Arbeidsbureau in Alkmaar. Zowel Catrinus Douma als Gerrit Jacob Blaauboer (op dat moment 26 jaar) komen in beeld als verbindingspersoon. Gert Blaauboer (schuilnaam 'Johnny') is de zoon van Pieter Blaauboer en Alida van Meurs, een boerengezin uit de Waardpolder. Gert is tevens bedrijfsleider van het pachtbedrijf aan de Waardweg, hij kent de NSB'er Jan Saal uit zakelijke contacten via de coöperatieve Zaaizaad- en Pootgoedvereniging Waard & Groet.

Organisatie

De naam van Catrinus wordt vaker genoemd in naoorlogse verslagen van verzetsmensen uit de regio. Duidelijk is dat hij vanaf 1943 een actieve rol heeft bij hulp aan onderduikers in de Wieringermeer, die veelal uit de provincies Utrecht, Zuid- en Noord-Holland (inclusief Amsterdam!) naar de polder komen. Zoals hierboven genoemd, andere personen spelen een rol in de aanvoer van mensen en dat worden er steeds meer.

Aebele Ferwerda, een kruidenier van de Strook uit Kolhorn en die zijn waren ook in de polder verkoopt, komt met een Joodse scheidskundige en zijn huishoudster bij meester Aalders 'voor een weekje opvang'. Koos en Rie Aalders – de Grood, onderwijzers aan de Wieringermeerschool sinds 1937, hebben een groot netwerk, de twee onderduikers worden elders in de polder ondergebracht. Bij Aalders zullen de rest van de oorlog nieuwe onderduikers blijven komen. Het worden er elke maand meer. Zoals in februari 1943 na de razzia op studenten aan de universiteiten. Er volgt een oproep. Al de mannen die geboren zijn in de jaren 1920 tot 1924 moeten zich in mei 1943 verplicht melden voor de arbeidsinzet. Een voltallige klas studenten van de Deventer 'koloniale landbouwschool' duikt onder, de mannen worden in de Wieringermeer bij boeren ondergebracht.

Dokter Hoogkamer haalt in 1943 hoogstpersoonlijk Joodse kleuters op uit de crèche tegenover de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam. In Sloodorp bieden de families Kloosterman (de directe burens van Catrinus), Boorsma en Dijksma onderdak aan drie meisjes, kleuters nog: Gaby, Ida, Carla (de meisjes kennen elkaar in die periode niet). Het is niet uniek maar wel bijzonder: deze drie kinderen bleven tot het eind van de oorlog in Sloodorp wonen en zijn nooit

verraden. Gerrit Blaauboer schrijft: ‘naar schatting zijn 40 jodenkinderen ondergedoken geweest’ (*in het gebied van Schagen tot Wieringermeer, red.*).

Onderduiken in Slootdorp

Een van de kleuters, Ida Sjouwerman, schreef in 2011 in een terugblik:

‘Van mijn onderduiktijd kan ik mij voornamelijk positieve dingen herinneren. We woonden voor de werkplaats van de firma Kingma (*een bouwbedrijf. red.*), waar vader Kloosterman werkzaam was als timmerman. Elke ochtend kwamen de bouwvakkers schaften in de Koningin Emmastraat en ik herinner me nog de geborgenheid en warmte die deze mannen naar mij uitstraalden. Een zwarte krullenbol van drie jaar was in de polder een zeldzaamheid. Ook herinner ik mij de Emmahoeve, de grote witte boerderij aan de overkant van ons huis. Hier haalden we met een juk en emmers af en toe melk, en als ik geluk had mocht ik op een van de koeien rijden. Honger heb ik nooit gehad. Het kon er ook wel eens om spannen. Als er Duitsers in de buurt waren, werd ik onder de houtkrullen verstopt. Die keer dat Wehrmachtsoldaten voor een huiszoeking binnenkwamen, troffen wij net die ene ‘goeie Duitser’ die zei dat hij thuis ook “so ein mädchen” had. De inwoners van Slootdorp verdienen nog steeds een groot compliment en dank dat ik kon buitenspelen zonder ooit door iemand verraden te zijn!’¹⁹

Nb. Familie Kloosterman en Van Beek, vanaf november 1942 het kosthuis van Catrinus Douma, waren burens aan de Koningin Emmastraat (nu Emmaweg), nummers 4 respectievelijk 3.

Het regelen van duikadressen, bonkaarten, geld, post voor onderduikers en meer, Catrinus doet het allemaal. Cor Wagenaar (schuilnaam ‘Henk Wessels’) komt wekelijks naar de graanbeurs in Middenmeer mét stapels bonkaarten voor levensmiddelen voor de onderduikers²⁰. Catrinus is een van zijn afnemers. Douma’s beroep, vertegenwoordiger in zaaizaden en pootgoed geven hem ruime

¹⁹ Ida Sjouwerman, ‘Onderduiken in Slootdorp’. In: *Kroniek* 59, jaargang 2011/2.

²⁰ Cornelis Wagenaar, 1901 – 1945. Allen die hem meemaakten beschreven hem als een charismatisch leider. In februari 1944 werd hij in de trein tussen Alkmaar en Amsterdam bij een persoonsbewijscontrole gearresteerd door de SD en afgevoerd naar concentratiekamp Sandbostel, waar hij in april 1945 overleed.

gelegenheid om voortdurend rond te fietsen zonder dat het opvalt. Zijn contacten lopen tot in Friesland, Overijssel, de Noordoostpolder en Het Gooi.

Catrinus is in juni 1943 in Zaandam bij de oprichtingsvergadering van de provinciale LO aanwezig als vertegenwoordiger van de Wieringermeer. Het was een bijeenkomst in de consistoriekamer van de gereformeerde kerk aan de Vinkenstraat in Zaandam²¹. De in Zaandam woonachtige boekhandelaar en anti-revolutionair Willem Brinkman is sinds april 1943 de eerste provinciaal leider van de LO, Nederlands grootste verzetsbeweging. Brinkman overleeft de oorlog niet²².

Loodgieter Minze Geertsma uit Wieringerwerf en gereformeerd is al betrokken bij verzetswerk als hij in maart 1943 bezoek krijgt van Catrinus. Wat weet hij over het meisje Annie Geusebroek? Zij is werkzaam op het Distributiekantoor (belast met de uitgifte van bonkaarten aan inwoners van Wieringen en Wieringermeer). Annie is de ideale figuur om van binnenuit het Distributiekantoor een 'kraak' te regelen. Het verzet pleegde al maanden grootscheepse fraude met de zgn. stamkaarten, die zijn nodig voor het groeiende aantal onderduikers in de Wieringermeer. De Duitsers zijn van plan een nieuw type distributiestamkaart in te voeren, de nieuwe kaarten lagen zelfs al in de kluis. Daarmee zou de fraude met bonkaarten aan het licht kunnen komen. Het kaartstelsel in de kluis moet zo snel mogelijk verdwijnen en Geertsma kan beoordelen of Annie Geusebroek betrouwbaar genoeg is om hieraan mee te werken²³. Annie helpt mee maar moet daarna wel voor de rest van de oorlog in Friesland onderduiken.

Meer onderduikers naar Friesland

Lipke Zijlstra, een interieurschilder uit Rinsumageest, komt eind 1939 als 21-jarige naar Slootdorp. Hij is in de kost bij de familie Zuidema, de loondorser. Mogelijk werkt hij voor het schildersbedrijf Boomsma & Geertsma. In januari

²¹ NIOD, Tg.251a / invent.nr. 211, Stichting LO en LKP, district Heerhugowaard-Noord, incl. Texel. Aangehaald in *Verzet in West-Friesland*, pagina 177.

²² 'Willem Brinkman, Alles of niets was zijn devies'. In: Erik Schaap, *Strijd. Het Zaanse verzet (1940-1945)*.

²³ Interview met Minze Geertsma in: *Kroniek*, jaargang 2005, nummer 1. Melle Jacobi praat in op de ouders van Annie. Zij stemmen toe. Annie smokkelde de papieren naar buiten, Jacobi en Geertsma helpen met de verdwijning van de papieren en met de onderduik van Annie die vanwege deze daad voor de rest van de oorlog in Friesland ondergedoken zit.

1941 verhuist Zijlstra officieel weer naar Rinsumageest maar hij komt nog regelmatig naar de polder. Lipke heeft naar verluid circa 30 Joodse mensen, meestal twintigers, aan onderduikadressen geholpen in Noordoost Friesland. In de Wieringermeer had hij contact met onder andere de gereformeerde dominees L.J. Goede (Slootdorp) en A.W. Schaafsma in Middenmeer.

Een voorbeeld is het Joodse gezin van Icek Turm (of: Turim), geboren op 23 juli 1886 in Bilgozay; en zijn vrouw Chaja Ryfka Turm-Sternheim, geboren 3 juli 1884 in Lezajsk. Afkomstig uit Polen arriveerde het gezin met drie tienerkinderen in 1933 in Den Helder. Toen in 1941 alle Joden verplicht werden te verhuizen naar Amsterdam gaven de ouders hieraan gehoor. Zij zijn in 1942 gedeporteerd en op 7 mei 1943 beiden vermoord in Sobibor. Dochter Esther Sternheim (geb. 1917) kreeg hulp: via Alkmaar arriveerde zij in de Wieringermeer alwaar ds. Goede en zijn vrouw een plekje regelden bij Arnold en Boukje Wiegersma aan de Wierweg. Na een verblijf van circa 9 maanden werd het te gevaarlijk. Op een kolenwagen werd zij naar Friesland vervoerd. Ook de broers van Esther, Schaja (geb. 1914) en Hersch Sternheim (geb. 1919) verbleven op meerdere onderduikadressen in Oostzaan, Slootdorp, Wieringerwerf en in Rinsumageest. Lipke Zijlstra heeft de broers op de fiets via Enkhuizen, de boot naar Stavoren, met trein en bus en opnieuw per fiets, in het donker, naar Rinsumageest gebracht. Zijlstra was telkens de verbindingsman, hij zorgde steeds voor nieuwe, veilige adressen. Esther, Schaja en Hersch Sternheim overleefden de oorlog.²⁴ Lipke Zijlstra en Arnoldus en Boukje Wiegersma – de Boer ontvingen in juni 2013 postuum de onderscheiding Yad Vashem (Rechtvaardigen onder de volkeren).

Meer ambtenaren leveren welkome hulp. Zo schrijft oud gemeente-secretaris J.F. Groot in 1996²⁵: 'Met Douma en Klaas Snip²⁶ had ik wekelijks contact over distributiebescheiden. En ook over personen die verdacht waren. ... 'Ik was een werktuig, iemand die opdrachten uitvoerde die elders waren besloten. Persoonlijk heb ik veel medewerking ondervonden van Bep Lindenbergh die bij nacht en ontij door de polder fietste en veel risico heeft gelopen.'

²⁴ Mondelinge informatie van Bart Wiegersma, Reinder Postma, Sita Zijlstra, april 2021. Websites wiewaswie.nl, herdenkingsstenendenhelder.org en joodsmonumentzaanstreek.nl.

²⁵ J.F. Groot in: Historisch Genootschap Wieringermeer, *Kroniek* nr. 10, jaargang 1996/1.

²⁶ Tuinder en verzetsman uit Zwaagdijk; geb. 13-04-1909, overl. 9-20-07-1976.

Elisabeth (Bep) Lindenbergh bevestigde in de zomer van 2020 dat inderdaad dorpsgenoot Catrinus Douma haar als eerste benaderde voor hand en spandiensten, juist omdat zij daar de gelegenheid voor had. Bep die op de bevolkingsadministratie van gemeente Wieringermeer werkt, is bevoegd om persoonsbewijzen af te geven. Vanaf begin 1943, Bep is dan 21 jaar, wordt zij regelmatig gevraagd om een vervalst persoonsbewijs te leveren. Bep benadrukt, 'ik hoorde bij geen enkele groep. Wij deden wat gevraagd werd zonder al die mensen te kennen'²⁷.

Uit naoorlogse herinneringen van Gerrit Blaauboer, ook Aalders en Mansholt hebben dit verklaard, wordt duidelijk hoe de plaatselijke leiders in 1943 en 1944 contact met elkaar houden. Blaauboer²⁸: 'Wij kwamen eenmaal per week bij elkander, bijna altijd in de Wieringermeer. Aanvankelijk waren het Klaas Snip (*uit Zwaagdijk*), Catrinus Douma, Jacob Balder (*Broek op Langedijk*), Piet Blokker (*Zijpe/Schagen*) en Bouwe van den Bergh (*Heerhugowaard*), die elkander op de beurs in Middenmeer troffen, de vele mensen vormden een goede dekking en je kon dikwijls bonkaarten, of dat wat nodig was meegeven aan mensen waar onderduikers zaten. Ook troffen wij er regelmatig A.C. de Graaf en Sicco Mansholt. Later gingen wij naar particuliere adressen, er kwamen meer plaatselijk leiders, en het werd op de beurs te opvallend. Een van onze beste plaatsen was de consistoriekamer van de Gereformeerde kerk te Slootdorp, we waren een z.g. christelijke jongelingvereniging, deze plek was bijzonder veilig, er stond namelijk op de trans van de toren steeds een Duitse soldaat op wacht, beter beschermd konden we toch niet zijn.'

Emmy en Catrinus verloven zich op 31 juli 1943. Een jaar later, in juni 1944, verhuist Emmy naar Slootdorp. Ze is in dienst bij familie aan de Wierweg. Het verloofde stel heeft zich voorgenomen, 'als de oorlog voorbij is, vertrekken we naar Canada'.

²⁷ Persoonlijke gesprekken Elisabeth Petronella (Bep) Lindenbergh, tussen juli – nov. 2020.

²⁸ Schriftelijke verklaring, persoonlijke herinneringen Gerrit Blaauboer, 1968.

1944 – er is geld nodig, veel geld

Voor Catrinus zijn de contacten met zijn broer Paulus Douma in Hilversum een handig opstapje naar meer contacten in die regio. Catrinus heeft, zo bevestigen naoorlogse bronnen, een rol in de oprichting van LO afdeling Het Gooi. Als vertegenwoordiger in granen ligt het voor de hand dat Catrinus zich bezighoudt met de voedselvoorziening. Hij zorgt voor de aankoop en levering van graan, peulvruchten en aardappelen aan de illegaliteit van Zaandam, Alkmaar, Hilversum ('t Gooi) en Amsterdam. Controleurs van de Controledienst voor de Voedselvoorziening moeten in de oorlog de voorraden in de polder bijhouden en tellingen verrichten. Granen, peulvruchten, kippen, vee, alles wordt geteld. Maar de voorraden die, veelal met opzet, niet geteld worden, of zogenaamd gestolen zijn, worden doorgegeven aan Sinnige, De Graaf, Mansholt, Gert Blaauboer én aan Catrinus Douma. Met name in de hongerwinter van 1944-1945 worden in heel Noord-Holland Noord veel voedseltransporten georganiseerd, veelal met vervalste Duitse papieren.

De landelijke LO functioneert inmiddels als een geoliede machine, met overal plaatselijke afdelingen. Voor de bescherming van illegale werkers en voor sabotage en overvallen, is een gewapende tak, de LKP Landelijke Knokploegen, opgericht. Voor het verzorgingswerk is geld nodig, veel geld. De Wieringermeerbevolking, met familiebanden overal in Nederland, blijkt een uiterst behulpzaam netwerk. Hoe de contacten precies zijn gelegd weten we niet maar Catrinus wordt vroeg in 1944 door de uit Barendrecht afkomstige Nicolaas de Regt ingeschakeld. Hij is bekend in de Wieringermeer, twee zusters van hem wonen in de polder: Adriana (Sjaan) Van Damme – De Regt in Middenmeer; en Maatje (Ma) Meulenberg – De Regt aan de Zuiderdijkweg.

Top LO-LKP

Nicolaas de Regt is een bekende in de top van het LO-circuit, hij kent verzetsman Johannes Post persoonlijk²⁹, leider van een landelijk opererende knokploeg (LKP).

²⁹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Johannes_Post

De Regt is gemeentesecretaris van Oud-Beijerland én leider van de plaatselijke LO. Op 31 augustus 1943 verschijnt hij niet op zijn werk, de avond ervoor verliet hij zijn kosthuis ‘voorgevende met vakantie te gaan’. Tegelijk met De Regt zijn 200 blanco persoonsbewijzen verdwenen uit het raadhuis. Vanaf dat moment wordt hij gezocht. In het *Nederlandsch Politieblad* van september 1943³⁰ verschijnt zijn signalement en een opsporingsbericht. De Regt duikt onder in Barendrecht bij Jaan Jiskoot, een vrouw die ook veel illegaal werk doet.

Nico de Regt en Jaan Jiskoot halen de knokploeg van Johannes Post naar Oud-Beijerland om samen met de lokale KP, groep ‘Zinkweg’ een overval te plegen op het plaatselijke postkantoor. Het is hen te doen om een grote geldsom.

Donderdagavond 20 januari 1944 is het zover, Jaan doet als enige vrouw mee. Alles verloopt volgens plan, Jaan brengt de buit in veiligheid: onder andere 5000 bonkaarten en 72 duizend gulden.³¹

Catrinus gaat kort daarna op pad om geld voor Noord-Holland Noord op te halen, hij ontmoet De Regt in Friesland. Vandaar gaat de tocht op de fiets naar Barendrecht³². Met 70 duizend gulden op zak vertrekken de mannen richting Noord-Holland. De eerste overnachting is in de pastorie van Rijnsburg, bij dominee Henk Post, hij is een broer van LKP’er Johannes Post. De volgende dag fietsen Catrinus en Nicolaas, vermomd als tuinders via Haarlem, Alkmaar en Medemblik de Wieringermeer in. Op hun vervalst persoonsbewijs staat: B.J. Leenheer (Nico) en J. van der Velde (Catrinus). Aan de Zuiderdijkweg, ten noorden van de Scherveweg bij de boerderij van J.A. Bruins komt het tot een confrontatie met twee soldaten van de *Wehrmacht*. Hun fietsen achterlatend, vluchten De Regt en Douma bij familie Meulenberg de schuur in. Hier brengen de heren drie dagen en nachten door. ’s Nachts komt Maatje de Regt een pan eten brengen. Na deze drie dagen gaat Catrinus verder. Het verslag meldt niet of hij een deel van het geld meekrijgt, het is wel aannemelijk als we over het vervolg lezen. Nico de

³⁰ *Nederlandsch Politieblad*, uitgave september 1943, Bekendmakingen C.

Nicolaas de Regt (geb. te Borssele 18-11-1914; overleden 7-1-1980) was getrouwd met Johanna Berendina Sneijders.

³¹ NIOD, toegang 251a, invent.nr. 219. Verslagen LO-LKP Zuid-Holland. Terugblik in: Het Kompas, Hoeksche Waard. Januari 2019
<https://www.hetkompasonline.nl/nieuws/algemeen/616920/overval-knokploeg-postkantoor-op-20-januari-75-jaar-geleden->

³² Informatie fietstocht uit het persoonlijk archief van Nicolaas de Regt. Verkregen via zijn zoon Markus de Regt, juni 2020.

Regt overnacht bij boer P.A. Kroon (*Hoornscheweg H6,*) in Middenmeer en daarna bij zijn zus Sjaan en zwager Martien van Damme, aan de Kanaalweg. Op zondag gaat Nico, met 30 duizend gulden op zak, mee naar de kerkdienst. Hij doet zich voor als bezoekend ouderling en overhandigt de geldsom aan de dominee van de gereformeerde kerk Middenmeer (*mogelijk is dit ds. Schaafsma, een naam ontbreekt. red.*). Maandagmorgen rijdt De Regt met paard en wagen naar Kolhorn, (*het adres wordt niet genoemd, red.*). Per fiets gaat hij terug naar Zuid-Holland en na een tussenstop in Rijnsburg, keert hij veilig terug op zijn onderduikadres bij Jaan Jiskoot³³ in Barendrecht. Uit dit verslag blijkt wel hoeveel risico Catrinus Douma al liep ver voor zijn fatale arrestatie op 31 januari 1945.

September 1944 was één van de enerverendste maanden van de oorlog. Na de invasie in Normandië verliep de opmars van de geallieerde troepen moeizaam, tot ze in augustus wel het Duitse bruggenhoofd wisten te breken. Daarna raasden ze door Noord-Frankrijk en België en trokken Nederland binnen op 4 september. Op 5 september, ‘Dolle Dinsdag’ gonsde het van de geruchten die de verwachting en wens aanwakkerden dat Nederland ‘ten spoedigste’ zou worden bevrijd.

In deze golf van optimisme riep de Nederlandse regering in Londen op 17 september op tot de Spoorwegstaking. Vrijwel al het spoorwegpersoneel bleef weg van het werk. Dit betekende voor de mensen en hun gezinnen wel: onderduiken. Marinus Meeuwsen noteert: ‘Ook in de Wieringermeer kwamen heel wat spoorweggezinnen bij boeren in huis. De LO (*lees: Catrinus Douma, Gerrit Blaauboer, Adrie de Graaf, en anderen. Red.*) had er een grote klus aan maar het ging prima.’ In een filmopname uit de jaren tachtig vertelt pionier H.A. (Harry) Giessen, tijdens de oorlog wonend aan het Wagenpad, dat door het Nationaal Steunfonds een collecte werd georganiseerd, juist ten behoeve van de spoorwegmensen. ‘Ik fietste met de opbrengst van de collecte in de polder, zo’n 34 duizend gulden, naar een afgesproken plek met Adrie de Graaf.’

Helaas was de opmars van de geallieerden bij Arnhem tot staan gekomen. Nieuwsvoorziening was van groot belang. Makers en verspreiders van verzetskranten verzetten bergen. Ook in de Wieringermeer. Nogmaals Marinus

³³ Jaan Jiskoot (1905 – 1994) uit Barendrecht was vanaf 1940 actief tegen de bezetter. Nicolaas de Regt zat in haar woning ondergedoken. Zie: <https://www.historischbarendrecht.nl/verhalen/articles/verhalen.html>

Meeuwssen: ‘Op zekere dag in herfst 1944 vroeg Catrinus mij of ik wat voor hem kon doen. “Natuurlijk”, zei ik. Ik dacht het om boekhouden van zijn handel ging. Ik zei er bij: “Als ik dat kan”. Catrinus antwoordde: “Het is meer een kwestie van willen, want ik weet dat je kunt wat ik nodig heb”. Ergens in een hoekje van de woensdagse graanbeurs in Middenmeer, zo tegen het uitgaan waren er al hoekjes vrij, zette hij uiteen dat een dagelijks nieuwsbulletin nodig was te verspreiden door de Wieringermeer. Het ging er nu met de winter 1944/45 voor de deur om spannen. De oorlog was binnen onze grenzen. De bevolking moest nu goed worden voorgelicht. De meeste radio’s werkten niet meer, ze waren ingeleverd of verstopt. Ik zou dagelijks een bulletin van een half vel A4, aan beide zijden bedrukt, moeten leveren. Catrinus legde mij uit dat ik in Sloodorp naar loondorser Eppe Zuidema kon gaan, hij had als een van de weinigen nog stroom. Elke avond om 20 uur was de Engelse zender te beluisteren met een uitzending van de regering in Londen. Vooral die uitzending, daar moest verslag van worden gedaan. Ik kreeg stencils en een schrijfmachine, een Hermes Baby, zo’n klein dun ding.’

Verzetskrant *Trouw*

Begin 1943 wordt verzetskrant *Trouw* opgericht, als afsplitsing van *Vrij Nederland*. In West-Friesland en de Noordkop krijgt *Trouw* vaste voet aan de grond in plaatsen waar gereformeerden en AR-kiesverenigingen sterk vertegenwoordigd zijn. De Wieringermeer krijgt de centraal geproduceerde krant aangeleverd via oa. Medemblik, Broek op Langedijk en Sint Pancras. Op de Zomerdijk (Spanbroek) krijgt *Vrij Nederland* er hulp bij in de vorm van een illegale drukpers en het contactenwerk van Hil Schipper, de Commandant van de AfwerpTerreinen. Via mensen als Gerrit Blaauboer, hij bezoekt ook de Zomerdijk, en anderen komt deze krant ook in de Wieringermeer. De verspreiding van illegale kranten gaat in praktische zin vaak ongeacht politieke kleur, ‘de verspreiders verspreiden wat hun hand vond’. Het is de verdienste van de landelijke *Trouw*-organisatie dat dit blad na verloop van tijd alle oplage en verspreidingsrecords verbreekt. Na de Spoorwegstaking van september 1944 gaan alle verzetsbladen over op gedecentraliseerd verschijnen. Zo ook *Trouw* in

de Wieringermeer.³⁴ Catrinus Douma nam het voortouw in het organiseren van de productie zoals Marinus Meeuwssen beschrijft. Het lokale bulletin verschijnt eerst zo'n drie keer per week, later bijna dagelijks.

Gerhard Huizinga

Een stapel verzetskranten op de bagagedrager van zijn fiets verraden Gerhard Huizinga.³⁵ De 23-jarige Groninger is in juli 1944 op bezoek bij zijn verloofde Jakobje Noordhof aan de Schelpenbolweg. Het gezin heeft een joods jongetje in huis. Na waarschuwingen dat een razzia op komst is, wordt het kind naar een andere plek gebracht. Gelukkig op tijd, Duitse soldaten halen enkele dagen later alles overhoop. Zo vinden ze ook de fiets van Gerhard mét een stapeltje kranten op de bagagedrager. De jonge Huizinga wacht dwangarbeid in Duitsland. Tussen 25 juli en 11 augustus 1944 zit hij gevangen in het *Polizeiliches Durchgangslager* (PD) Amersfoort, zijn nummer is 3503/3505. In Noordrijn-Westfalen wordt hij tewerkgesteld in de 'Union Rheinische Braunkohlen Kraftstoff AG' te Wesseling. Hier produceerde men synthetische brandstof uit kolen³⁶. Duizenden dwangarbeiders, afkomstig uit heel Europa zijn hier tewerkgesteld, met een piek in 1943/44. De geallieerden hebben de fabrieken meerdere malen gebombardeerd. Na de bevrijding en het droogvallen van de polder keert Gerhard Huizinga terug naar de Wieringermeer.

Marinus vervolgt: 'De volgende morgen nam ik het getypte stencil mee naar het boekhoudkantoor van Ridder in Middenmeer. Bep Lindenbergh verleende assistentie bij het vermenigvuldigen.

De bezorgers (onder andere de zussen Angeniet en Stijntje Oostra, onderduikers, andere koeriers) haalden ze daar af en verspreidden ze aan de hand van uit het hoofd geleerde adressen door de polder, ongeveer één stencil per vijf of zes adressen. Met de bedoeling ze door te geven. Ieder had zijn eigen risico's: Ridder

³⁴ Jan van Baar et al, *Verzet in West-Friesland*, Uitgeverij Pirola, 1990, hoofdstuk 8 'Verzetsbladen in en rond Westelijk West-Friesland'.

³⁵ Gerhard Huizinga (geb. 12 – 11- 1920 in Ten Post, Groningen; overl. 3 mei 1996 te Middenmeer) was in de jaren zeventig bestuurslid van de Commissie Buitengewoon Verzetsgepensioneerden NH-Noord. Samen met onder andere Gerrit Blaauboer en Klaas Snip. Bron: persoonlijk archief van Gerrit Jacob Blaauboer. Verblijfsdatum Gerhard Huizinga uit de archieven van herinneringscentrum kamp Amersfoort.

³⁶ https://de.wikipedia.org/wiki/Union_Rheinische_Braunkohlen_Kraftstoff_AG

als drukker, de verspreiders met illegale lectuur en ik in de spertijd met mijn concept; en 's morgens met het stencil onder mijn trui van Sloodorp naar Middenmeer.³⁷

1945

Door zijn contacten met de LO van Hilversum moet de *Sicherheidsdienst* op het spoor van Douma gekomen zijn. Bij een arrestatie in Hilversum op 23 januari 1945 werd o.a. G.J. van Wetering gearresteerd³⁸. Deze Van Wetering haalde regelmatig voedsel uit de Wieringermeer en gebruikte vervalste papieren; het stempel daarvoor werd bij hem thuis gevonden.

Hoe het ook zij, het kan bijna geen toeval zijn geweest dat op 31 januari 1945 vier personen in burger bij het kostadres van Catrinus Douma in Sloodorp arriveerden en naar hem vroegen. De moeder van Catrinus, Elisabeth Douma – de Roos, schrijft op 1 september 1950 in een brief aan de Gedenkboekcommissie LO-LKP*”De kostvrouw antw. neen, maar is te Middenmeer in de Beurs. Er kwamen zooveel naar hem vragen, dat ze niet vermoedde dat het S.D. was. Vanuit de beurs haalden die heeren hem, namen hem in hun auto mee naar 't kosthuis, moest bewaakt in de auto blijven totdat ze zijn heele bezitting, in de spreij van 't ledikant ook in de auto hadden. Onze zoon is toen in Weteringschans gevangen gezet. Vandaar gaf hij aan een medegevangene (welke los gelaten was) de groeten mee naar z'n verloofde. De dominé van Sloodorp en meer kennissen (onder andere ds. L. Goede en ook Eppe Zuidema uit Sloodorp; en Wietse Ten Kate uit Middenmeer) wilden hem graag bevrijden, lieten de gevangenneming aan onze andre zoon, te Hilversum weten. Diens vrouw is 2 keer naar Amsterdam geweest om iets van de gevangene te vernemen, doch zonder resultaat. De laatste keer vernam zij uit de bron van prof. Dr. Waterink dat hij helaas te Zaandam*

³⁷ Ibidem: Marinus Meeuwssen.

³⁸ Gerardus Jacobus van Wetering. Hilversum, 11 februari 1910 - Zaandam, 9 februari 1945. Hij had de leiding van de Interdiaconale Hulpactie om onderduikers en verzetsmensen met levensmiddelen te ondersteunen. Eigenaar van een bekende ijzerhandel in Hilversum, in de Leeuwenstraat, waar hij ook woonde. Hij sprak uitstekend Duits. Van Wetering werd verraden en gearresteerd op 23 januari 1945 en evenals de Hilversummer Jan Dirk Janssen (12 juni 1915 – 9 februari 1945), districtsleider Nationaal Steunfonds Hilversum. Bron: <https://albertusperk.nl/eigenperk-artikelen/1998.2%20executie%20februari%2045.pdf>

gefusilleerd was, met nog 9 personen uit Weteringschans, omdat een Duitser gedood was, meende prof.W., op 9 Febr.1945. Zoo luidt ook de overlijdensacte, door een andre zoon, na de bevrijding, uit het gemeentehuis daar, vandaan gehaald...” .

Marinus Meeuwssen, toentertijd werkzaam op het accountantskantoor van R.J. Ridder in Middenmeer was getuige van de gebeurtenis in Hotel Smit, de locatie waar de wekelijkse agrarische handelsbeurs plaatsvond. Een prima dekmantel om ook over onderduikzaken uit te wisselen. Marinus: ‘Het laatste wat ik van Catrinus zag, was dat hij van de beurs vertrok voordat die afgelopen was. Maar je kon verwachten dat Catrinus veel personen ontving die ik niet kende. Zo ging dat in de handel. Bij zijn arrestatie had ik niet in de gaten, dat het om een vijandelijke arrestatie ging. Ik zou nòg het plekje kunnen aanwijzen waarop ik mij bevond toen Catrinus werd weggeleid uit de beurszaal tussen twee mannen in.’

Bij terugkomst op zijn kostadres in Slootdorp moest Catrinus Douma mee naar binnen om zijn persoonlijke bezittingen te verzamelen. Daar is toen ook een vals stempel gevonden van de *Kriegsmarine*, dat hij juist een dag ervoor uit Den Helder had ontvangen. Na zijn wegvoering waarschuwde Emmy Vellinga, de verloofde van Catrinus, de familie Jacobi omdat daar joodse onderduikers verborgen zaten. Zelf nam ze het zekere voor het onzekere en vertrok over de Afsluitdijk naar een oom in Dokkum.

Gerrit Blaauboer refereert in zijn naoorlogs verslag ook aan 31 januari: ‘Toen op de beurs in Middenmeer Catrinus Douma werd gearresteerd, had ik een afspraak met hem. Ik was echter verlaat, ik kwam van Schagen waar ik had geslapen via de Wieringerwaard naar Slootdorp, om vandaar naar Middenmeer te gaan. Vanuit het telefoonstation aan de Nieuwesluiserweg belde ik hem en we spraken af dat ik ’s middags bij hem thuis zou komen. Toen ik die middag door Slootdorp fietste, hield Eppe Zuidema mij aan en vertelde dat Catrinus was gearresteerd.’ Ewold Zuidema, een zoon van Eppe, was elf jaar toen het gebeurde. Hij kwam tussen de middag uit school. Hij herinnert zich nog de verslagenheid en woede van zijn vader over de arrestatie. ‘Vader wilde erop af maar moeder zei: “dat gebeurt niet, denk aan wat er in Putten³⁹ is gebeurd”.’

³⁹ In het dorp Putten in Gelderland werd op 1 oktober 1944 door de Duitse bezetters een razzia uitgevoerd, waarbij het grootste deel van de mannelijke beroepsbevolking werd afgevoerd naar diverse concentratiekampen. In totaal kwamen 552 mensen om het leven.

Todeskandidaten

Aan de Prins Hendrikkade, op de hoek met het plein de Burcht te Zaandam hangt aan de gevel van een huis een gedenksteen. De mensen die op de gedenksteen worden genoemd, zijn daar op vrijdag 9 februari 1945 om kwart voor tien doodgeschoten. Met z'n tiene op een rijtje, de rug naar het water en dan het salvo uit de wapens van de soldaten. Ook G. van Wetering en Jan Dirk Janssen, de contacten van Catrinus in Hilversum, waren nu dood. Het moment en de plek hadden te maken met wat eerder die week in Zaandam gebeurde. Twee keer was bij het oude stadhuis aan De Burcht een verrader neergeschoten door verzetsmensen. Een bakkerszoon en een politieman die niet alleen “fout” waren, maar ook verrader. Er waren natuurlijk meer mensen die aan de kant van de Duitsers stonden. NSB'ers bijvoorbeeld werden niet zomaar uit de weg geruimd. Verraders waren een graadje erger, zij hielpen de Duitsers met het opsporen van mensen die aan verzetswerk deden. Verraders waren daarom levensgevaarlijk”.⁴⁰ Het gevolg was dat tien mensen uit de gevangenis werden gehaald, veroordeelden zonder proces.⁴¹ ‘Todeskandidaten’ noemden de Duitsers deze gevangenen.⁴²

De Amsterdamse begrafenisondernemer – sinds 1936 lid van de NSB - Johan Bleekemolen heeft een opdracht van de SD aangenomen om geëxecuteerde verzetsstrijders ‘geruisloos’ te laten verdwijnen.⁴³ Dit om te voorkomen dat verzetsmensen eervol worden begraven en het verzet hun heldenstatus gebruikt om animo voor het illegale werk aan te wakkeren. Bleekemolen wordt geassisteerd door Pierre van Lee, ook een NSB'er en mede-eigenaar van Begrafenis-Automobielbedrijf Alto in Amsterdam. Samen halen de heren kort na de executies, ook die op 9 februari 1945 in Zaandam, de gevallen op en

⁴⁰ Meer over de liquidaties is te vinden in het boekje “Sta een ogenblik stil.....in Zaanstad”, een uitgave van het 4 en 5 mei-comité Zaanstad.

⁴¹ Over de aanleiding van de fusillade op 9 februari: <https://meitotmei.nl/de-zaanse-liquidaties-franciscus-diedericus-willemse/>

⁴² In september 1944 voeren de Duitsers een nieuwe vergeldingsmogelijkheid tegen zgn. ‘terroristen’ in. Als de Duitsers een actie van het verzet willen vergelden, doden zij voortaan zogenaamde ‘Todeskandidaten’: gevangenen die al veroordeeld zijn tot de doodstraf of die in ieder geval de doodstraf zouden krijgen.

⁴³ Bron: <https://nos.nl/75jaarbevrijding/bericht/2334985-massagraf-ontdekt-in-bloemendaalse-duinen.html>. Idem hoofdstuk Vrijdag 25 mei 1945, in het boek *NOS, 75 jaar bevrijding 1944 – 1945, het nieuws van dag tot dag*. Uitgeverij Ambo|Anthos, 2020.

brengen de lichamen naar de duinen van Bloemendaal. Hier graven ze kuilen waarin ze de lijken leggen. Op 25 mei wordt het massagraf op aanwijzing van de gearresteerde Bleekemolen ontdekt. In aanwezigheid van een officier van justitie, meerdere doctoren en twee broers van Catrinus begint de identificatie. Enkele stukjes kleding, tezamen met de overlijdensakte, worden meegenomen naar Friesland om aan de ouders te tonen.

Eerebegraafplaats Bloemendaal

In de zomer van 1945 worden in het duingebied bij Overveen in 45 verschillende grafkuilen de stoffelijke resten zijn gevonden van 422 personen: 421 mannen en één vrouw. Nabestaanden willen dat verzetsmensen een gezamenlijke rustplaats krijgen. Zo ontstaat het idee Eerebegraafplaats Bloemendaal.

Met de herbegrafenis van de enige vrouw, Hannie Schaft, wordt dit Nationaal Monument op 27 november 1945 officieel opengesteld. Op 31 oktober 1953 zijn er 373 grafstenen op de Eerebegraafplaats, het wordt als 'gesloten' aangemerkt. In de omgeving van de begraafplaats zijn op acht plaatsen in de duinen, daar waar stoffelijke resten zijn gevonden, rood granieten gedenkstenen geplaatst. In 2005 is het boek *De Eerebegraafplaats te Bloemendaal*, samengesteld door Peter Heere en Arnold Vernooij, uitgegeven. In dit boek van 1131 pagina's zijn veel feiten over verzetsmensen tot in detail weergegeven. Het boek is opgedragen aan de verzetsmensen en hun nabestaanden.

Contacten hersteld

In de Wieringermeer is met de dood van Catrinus een groot gat geslagen, een spilfiguur van het verzet viel weg. 'Echter', schrijft Marinus Meeuwsen, 'niets hing af van één man. Schilder Wietze ten Kate nam een deel over, hij wist het een en ander van waar Catrinus mee bezig was. Waar de spoorwegmensen zaten, joden en anderen die ondersteund moesten worden.'

Ten Kate meldt verder 'dat via ingrijpen van ds. L.J. Goede het contact met andere plaatselijk leiders en met de Districtsleider LO weer werd hersteld.'⁴⁴ Het werk ging door. Marinus Meeuwsen vervolgt: 'Voor de familie Douma heb ik namens

⁴⁴ Ten Kate in een ingezonden brief in *Herrijzend Wieringermeerland*, 5 januari 1946.

het kantoor Ridder het zakelijke deel, het legale deel van de afwikkeling gedaan. Ook voor spoorwegmensen moest ik nadien geld wegbrengen. Waar dat geld vandaan kwam? Niet alles wist je. Zo kwam ik weer bij heel andere mensen die ook hun aandeel hadden, soms reikte je het aan in het voorbijgaan, zoals bij B. Miedema (Ulkeweg), soms was ik welkome gast in een grote kring van allerlei soorten onderduikers, zoals bij W. Kooij aan de Schelpenbolweg.⁴⁵

‘Een kerel uit één stuk’

Hoe kijken betrokkenen terug op hun geliefde zoon, dorpsgenoot, verloofde, collega verzetsman? Zijn moeder Elisabeth wijst naar de illegale voedseltransporten waar Catrinus een rol in had: ‘hij zette zijn leven op het spel om medeburgers voor hongerdood te bewaren.’

Eppe Zuidema, de loondorser, kerk- en buurtgenoot uit Sloodorp: ‘Catrinus was iemand die alles uit beginsel deed.’

Paulus Douma, over de drijfveren van zijn jongste broer: ‘Iemand die als overtuigd christen zich verplicht voelde door dit werk God en zijn vaderland te dienen.’

Wietze ten Kate, benadrukt het verantwoordelijkheidsgevoel van Catrinus naar zijn medemens ‘... ik wil laten blijken hoeveel hij ALLEEN deed en steeds met dit voor ogen: “het kan mij het leven kosten”, waar hij altijd rekening mee heeft gehouden. Hij was een kerel uit één stuk.’⁴⁶

Koos Hoekstra, de commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) afdeling Wieringermeer schrijft in januari 1946 in de *Flevo-Bode*, ‘... een Nederlander in hart en nieren die ontzettend veel gedaan heeft voor de onderduikers. ... zijn naam heeft bij de latere BS misschien niet zo’n bekende klank maar laten we nooit vergeten dat hij voor zijn overtuiging zijn leven heeft moeten laten.’⁴⁷

⁴⁵ Ibidem: Marinus Meeuwssen.

⁴⁶ Ibidem Ten Kate. *Herrijzend Wieringermeerland*, 5 januari 1946.

⁴⁷ Hoekstra, Jacobus in de *Flevo-Bode*, *nieuwsblad voor Wieringen-Wieringermeer*, 9 en 12 januari 1946. Koos Hoekstra (geb. 2 mei 1917 te Schiedam. Overl. 28 augustus 1979 te Santpoort – Noord) gaf in de Wieringermeer leiding aan de gewapende stoottroepen van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten (NBS) tussen oktober 1944 en mei 1945.

Hoe vergaat het Emmy Vellinga?

Emmy Vellinga is al in 1943 in de polder, in de kost bij de familie Jacobi – de Boer aan de Wierweg. In personenregistratie is dit vanaf 19 juni 1944 haar officiële adres. Catrinus is vanaf eind 1942 bij Van der Beek in Slootdorp in de kost. Zelfs als Catrinus haar niets vertelt over zijn bezigheden, Emmy zal gemerkt hebben dat haar verloofde altijd met ‘iets’ bezig is waarover hij zo min mogelijk aan haar kan vertellen. Na het nieuws van Catrinus’ arrestatie neemt ze geen risico, ze waarschuwt familie Jacobi (en de onderduikers) en vertrekt, weg uit de polder. Ze fietst over de Afsluitdijk, als vrouw gaat dat nog relatief makkelijk in februari 1945. De reis gaat eerst naar een oom in Dokkum, daarna gaat ze door naar Schiermonnikoog en krijgt daar een verblijfspas voor legaal verblijf op het eiland, in de buurt van haar ouders.

In het voorjaar van 1945 moet ze weer weg, Emmy probeert terug te gaan naar Slootdorp maar de Afsluitdijk is nu afgesloten voor burgers. Fietsend rond het IJsselmeer bereikt haar na 17 april het bericht dat de polder onder water staat. In Amsterdam komt ze terecht in een menigte die gedwongen wordt om naar een executie te kijken.

Na de bevrijding werkt Emmy in 1945 en 1946 op verschillende plekken en in de opvang van kinderen: in Arnhem-Oosterbeek, waar haar zus Sippie ook al werkt, dan kort bij de brandweer in Nijmegen, daarna als kinderpomp op paleis Het Loo. Hier worden weeskinderen die terugkomen uit Japanse interneringskampen opgevangen. Emmy is erbij, op 27 november 1945 bij de plechtigheden rond de openstelling van Eerebegraafplaats Bloemendaal. Daar schudt ze de hand van Koningin Wilhelmina. Emmy keert na haar werk op Het Loo terug naar Slootdorp waar ze haar latere echtgenoot Hendrik Gerrit Wessels leert kennen, een huwelijk volgt eind 1947.

Tijdens haar leven spreekt Emmy nooit over Catrinus. Alleen in de laatste fase blijkt hoezeer de dood van Catrinus haar getekend heeft. Zoals een van de dochters het op 6 juni 2020 in Slootdorp zegt: ‘Onze moeder had, net als al die andere nabestaanden levenslang verdriet, een blijvend litteken meegekregen.’

Herdenken

8 mei 1945 – Zaandam, Burcht-Prins Hendrikkade

Drie dagen na de bevrijding is er een eerste herdenking onder leiding van de Binnenlandse Strijdkrachten Zaandam bij het provisorisch monument⁴⁸ voor de tien mannen die als represaille op 9 februari 1945 op deze plek door de Duitsers werden gefusilleerd. Naast Catrinus Douma ook de uit Hilversum afkomstige G.J. van Wetering en Jan Dirk Janssen.⁴⁹

25 mei 1945 – Massagraf ontdekt in Bloemendaalse duinen

Op aanwijzen van de Amsterdamse begrafenisondernemer en NSB'er Johan Bleekemolen, hij heeft bekend dat hij hier in opdracht van de SD geëxecuteerde verzetsstrijders heeft begraven, wordt een massagraf gevonden.⁵⁰ De onderzoekers vinden tien lijken, opeengehoopt en ongegist. Het achterhalen van de identiteit van de slachtoffers gebeurt op basis van schouwingsrapporten en herkenningstekens als restanten van kleding, pluskjes haar en in jas- en broekzakken aangetroffen voorwerpen. Twee broers van Catrinus zijn aanwezig.

8 augustus 1945 – Barsingerhorn

Sicco Mansholt is in juni naar Den Haag geroepen voor een ministerspost. Hem wacht een huldiging door poldergenoten waarvoor hij naar Lutje Kolhorn reist. Als hij een minuut stilte vraagt voor de gevallen verzetsstrijder A.C. de Graaf vergeet hij de naam van Catrinus te noemen. Een pijnlijk moment voor familie en vrienden. Ir. Lukas Dijkema maakt de misser enigszins goed door in zijn speech ook Catrinus Douma te gedenken.⁵¹

27 november 1945 – Openstelling van Eerebegraafplaats Bloemendaal

In aanwezigheid van familieleden Douma en van Emmy Vellinga. De overledenen van 9 februari 1945 liggen in grafvak 15.

⁴⁸ Archief Zaanstad Mediabank. Monument Prins Hendrikkade.

⁴⁹ Internet, www.albertusperk.nl, ibidem.

⁵⁰ Ibidem, NOS 75 jaar bevrijding, 1944 – 1945.

⁵¹ Ibidem Ten Kate.

Mei 1946 - Eerste Bevrijdingsherdenking

In 1946 is op 4 mei de eerste bevrijdings- en dodenherdenking in de polder. Een provisorisch ingerichte ceremonie. De polder was amper vier maanden droog en de mensen woonden veelal nog op hun evacuatieadres. Op de boerderij van Kits aan de Molenweg zaten de aanwezigen op geïmproviseerde banken van strobalen en planken. De opoffering van verzetsstrijders de Graaf en Douma door hun leven te geven, wordt uitvoerig gememoreerd.⁵²

Oktober 1946 – Onthulling oorlogsmonument

Een comité krijgt de opdracht een waardig herdenkingsmonument voor alle oorlogsslachtoffers te realiseren. Leden zijn Gerrit Blaauboer, S. Breebaart, J. Dieleman, J. Stoel en J. Kroeze (directeur ZWM). Ook ir. L.R. Dijkema, G. Hofmeijer, H. Dijkema en Jac. Mooij aanvaarden het verzoek. Evenals de predikanten Germans en L.J. Goede; en pastoor Langendijk. Burgemeester Gerrit G. Loggers is voorzitter. Sicco Mansholt de 'eere' voorzitter. Op 31 oktober 1946 wordt het monument in aanwezigheid van nabestaanden, vrienden en de poldergemeenschap door minister Sicco Mansholt onthuld. Een kinderkoor zingt. De plek van het monument is neutraal terrein: tussen de dorpen Slootdorp, Wieringerwerf en Middenmeer.⁵³

1947 – heden, op 4 mei

Jaarlijkse dodenherdenking bij het oorlogsmonument Wieringermeer.

9 februari 1948 – Zaandam

Een dertigtal Wieringermeeders trekt op deze dag naar Zaandam om daar een eresaluut te brengen aan de tien gefusilleerde illegale werkers, waaronder poldergenoot en vriend Catrinus. Onder de kransen die worden gelegd is er een van het gemeentebestuur Wieringermeer en een van de oud-illegaliteit in de polder. 'Een droeve plicht is vervuld aan een van onze trouwste vrienden'.⁵⁴

⁵² Historisch Genootschap Wieringermeer, *Kroniek* nr. 80, 2018/2.

⁵³ Historisch Genootschap Wieringermeer, *Kroniek* 82, jrg. 2019/1.

⁵⁴ *Flevo-Bode*, 11 februari 1948.

6 juni 2020 - Sloodorp

Tussen 2000 en 2008 heeft Marinus Meeuwsen verschillende keren bij de gemeente Wieringermeer een verzoek ingediend een straatnaam te vernoemen naar Catrinus Douma. Als hij in december 2011 overlijdt is er geen vooruitgang te bespeuren. In 2019 gaat een werkgroep aan de slag. Het lustrumjaar 2020, 75 jaar bevrijding wordt aangegrepen om deze wens te vervullen. Op het plein van de protestantse kerk, Langeweg 3 te Sloodorp, wordt op zijn geboortedag 6 juni het Catrinus Doumaplein onthuld. Burgemeester Rian van Dam is aanwezig namens gemeente Hollands Kroon. Een plaquette aan de muur van de Schakel en een kunstwerk naast de kerk herinneren en eren het leven en de daden van een moedig mens.

"Een **omgekeerd dakspant** van het kerkgebouw is de inspiratie voor dit monument. In '43-'45 kwamen verzetsmensen hier in het geheim bijeen. Zo komen hun **moed, keuzes en daden opnieuw in de openbaarheid**. Omkering van het spant toont de **V-vorm**, de V van verzet tegen onrecht. Voor vrede en vrijheid. Een opwaartse open vorm met 2 tegenover elkaar liggende polen. Het kruisverband symboliseert de **kruispunten in het leven**, de keuzes die Catrinus en anderen maakten. **Welk pad te gaan?** Wat is het juiste?"

Mogen wij rekenen op uw steun?

Uw donatie voor kunstwerk/monument, klein of groot, kan naar:

Bankrekening IBAN NL32RABO 0134 0952 86
ten name van Historisch Genootschap Wieringermeer
o.v.v. Monument Catrinus Douma

2019/2020 - Inzameling voor monument, straatnaambord en plaquettes.

NAWOORD

Een paar dagen na het overlijden van Catrinus begon, in praktische zin, het herdenken van zijn daden: het werk ging door, zo had hij het gewild. Na de bevrijding kreeg het herdenken vorm via de oprichting van monumenten en de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei. Zijn naam leeft voort in Slootdorp en de Wieringermeer.

Is met deze reconstructie alles gezegd? Waarschijnlijk niet. Duidelijk is dat Catrinus voor zijn legale en illegale werk op veel plekken kwam. Zijn leven was verknoopt met de levens van veel andere mensen. Levens die misschien ook pas na vele jaren gereconstrueerd en gedocumenteerd zijn. Feit is dat we nog altijd nieuwe verhalen ontdekken, zoveel is het afgelopen jaar wel gebleken.

De belangstelling voor de Tweede Wereldoorlog groeit nog steeds. Om ons in te kunnen leven in de keuzes en ervaringen van slachtoffers, daders, plegers van verzet en omstanders willen we hen zo dicht mogelijk op de huid zitten. Voor wie er oog voor heeft is de oorlog 1940 – 1945 nog altijd dichtbij.

Anita Blijdorp

31 maart 2021

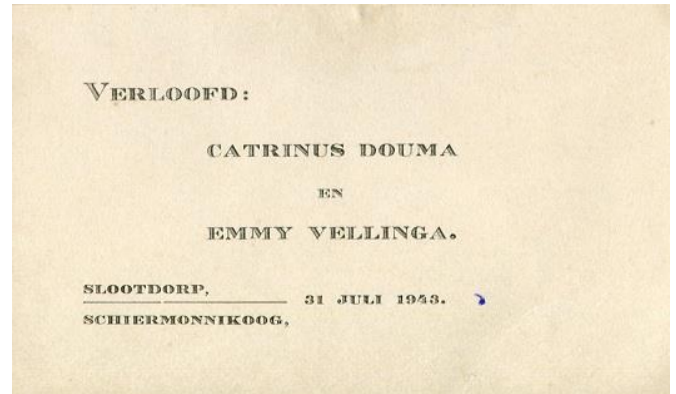
Geboortehuis Catrinus Douma. © Bouke van der Sloot

Ouders Elisabeth de Roos, Jan Tj. Douma.
Beeldbank Hist. Ver. Noordoost Friesland.

Diploma 8ste klas, ondertekend op 31 maart 1931

Emmy Vellinga, Catrinus Douma, 31 juli 1943

Vanaf november 1942 is Catrinus in de kost op Koningin Emmastraat 3, Slootdorp, bij Rie Branderhorst en Lambert van Beek.

Ds. L.J. Goede, predikant in Slootdorp, 1940 – 1947.

Loondorser Eppe Zuidema.

Huisarts Arie Pieter Hoogkamer. haalde kleuters uit Amsterdam.

Marinus Meeuwsen, naoorlogse foto.

Meester Jacobus Aalders

Gerrit Jacob Blaauboer ('Johnny')

Handtekening van E.P. Lindenbergh een 'PB' uitgegeven op 5 februari 1943. Bep vervalste persoonsbewijzen op verzoek.

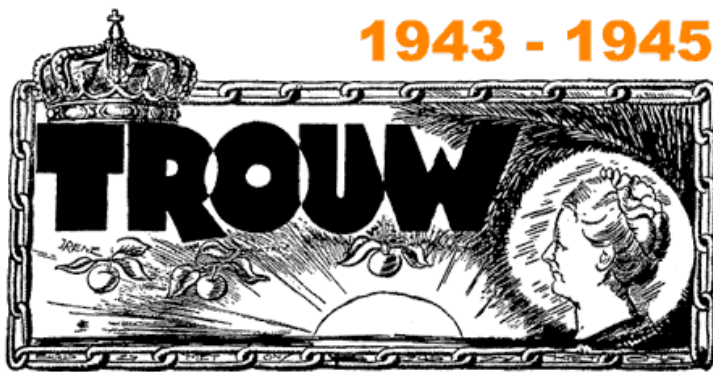
Bep Lindenbergh, circa 1938.

Nicolaas de Regt

Hotel Smit, circa 1935. Locatie van wekelijkse graanbeurs.

Logo verzetskrant *Trouw*

Wietze ten Kate, circa 1950

VERZOEK: Men wordt verzocht deze mededelingen niet aan iedere willekeurige kennis door te geven, doch deze aan zijn bureu verder te geven. Met de verzending is gerekend op doorgeven per straat of weg. Uw medewerking in dezen wordt zeer op prijs gesteld. WAARSCHUWING: Weest voorzichtig met het verlenen van onderdak aan onbekenden. Neemt steeds persoonsbewijs en lucifers in bewaring. Spreekt niet met vreemden over ondergronds werk.-
 NIEUWS t/m 8.12.1944: Startbanen en opslagplaats van V.2 bij Huis ten Bosch (Den Haag) gebombardeerd. Goederenwagons bij Zwolle gebombardeerd.-Volgens den Minister van Binnenlandse Zaken, Burger, zijn in Vrij Nederland alle verkeerde elementen uit hun ambt ontzet. Enkele twijfelgevallen zijn nog in onderzoek.-In het Saargebied Saarlautern en Ettingen alsmede enige kleinere plaatsen in Geall. handen. Er zijn verschillende bruggehoofden over de Saar gevormd. Bij Saargemünd zijn de Geall. de eigenlijke Siegfriedlinie, die daar ongeveer 20 km. diep is, binnengedrongen.-Bij Hagenau enig terreinverlies.-Door het vernietigen van de vijandelijke tegenstand tussen Plattenmeer en Donau (Hongarije) vordert de insluiting van Boedapest.-De Russische Gen. Toboeekin rukt eveneens op in de dalen van de Drave en Save en houdt zo de vijandelijke Balkantropen van het Hongaarse front gescheiden.-De Amerikaanse luchtmacht bombardeerde Ivoyma, eeh der Bonin Eilanden, 800 km. van Japan gelegen.-In het Engelse Lagerhuis heeft Churchill in een debat over Griekenland gezegd, dat hij elk bevrijd land de mogelijkheid tot democratische ontwikkeling wil geven. Teneinde echter Griekenland niet aan volkomen anarchie prijs te geven, is Engelse tussenkomst noodzakelijk. Het Lagerhuis gaf daarna de regering een vertrouwensvotum met 279 - 30 stemmen.Inzake de instructie der soldaten is in Canada een motie van Vertrouwen in de regering Mackenzie King aangenomen. C.
 No. 17, d.d.9.12.1944.

Lokale editie *Trouw*, 9 december 1944.

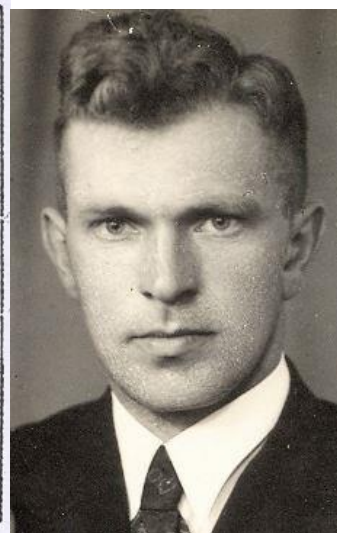
ACCOUNTANTSKANTOOR R. J. RIDDER
 SPECIAAL AFDELING
 LANDBOUWBOEKHOUDEN
 BEËDIGD MAKELAAR IN
 ONROERENDE GOEDEREN
 Bankrelatie:
 Coöp. Boerenleenbank, Middenmeer
 R. K. Boerenleenbank, Middenmeer
 GIRO 287814 — TELEF. 4
 K 1915

Middenmeer, 22 Februari 1945.
 Brugstraat 32

Den weledelgeëerde heer
 Dr. P. G. Kunst,
 AMSTERDAM - C.

Hooggeachte Dr. Kunst,

Trouw, de lokale editie, werd in winter 1944/45 vermenigvuldigd bij R.J. Ridder, Middenmeer.

Postuum uitgereikt bewijs van deelname aan de LO voor Catrinus Douma.

Met de handtekening van 'Jan van Galen', pseudoniem van Cees Kraay, voorzitter provinciale LO Noord-Holland.

Tweede handtekening is van Bouwe van den Bergh, districtsleider LO Heerhugowaard.

Zaandam, 8 mei 1945. Eerbetoon 'voor hen die vielen'.

Catinus Douma was in dienst van Zaaizaadfirma G. Geertsema. Afhandeling van zakelijke afspraken. *Herrijzend Wieringermeerland*, 22 juni 1946.

Plaquette aan de Prins Hendrikkade met tien namen.

Foto's Leo de Vries.

SLOOTDORP 2020

Dit monument is een eerbetoon aan
Catrinus Douma (6 juni 1917 – 9 februari 1945)
Slootdorper en verzetsman tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De vorm is geïnspireerd op de lijnen en dragende functie
van de dakspanten van deze kerk. Maar dan omgekeerd.
De jaren 1940 – 1945 betekenden een omkering van het
gewone leven: jaren van onvrijheid,
rechteloosheid, terreur, moord.
Catrinus Douma kwam hiertegen in verzet.

De V-vorm en opgaande lijnen staan voor de keuze
die hij maakte, verzet tegen onrecht.
De verbindingen symboliseren de kruispunten op zijn pad:
voor de vrijheid, tegen het onrecht;
voor het goede, tegen het kwade.

Catrinus Douma kwam als 20-jarige naar de Wieringermeer.
Vanaf eind 1942 organiseerde hij hulp aan onderduikers (LO).
Hij hield hij zich bezig met de illegale voedselvoorziening
voor West-Nederland. En hij regelde het maken en
verspreiden van verzetskrant Trouw, met hulp van
Marinus Meeuwssen, Eppe Zuidema, Bep Lindenberg,
Wietze ten Kate, R.J. Ridder en vele, meestal jonge koeriers.
Als districtsleider LO had hij vanaf september 1944 een
leidinggevende rol in de Binnenlandse Strijdkrachten (BS).

Op 31 januari 1945 werd Douma gearresteerd op
de wekelijkse beursdag in Middenmeer.
In Amsterdam werd hij als todeskandidat opgesloten in de
strafgevangenis Weteringschans. Op 9 februari werden tien
gevangenen, waaronder Catrinus, in Zaandam gefusilleerd.

Zo eindigde zijn leven, 27 jaar oud,
als overtuigd christen en strijder voor vrijheid en recht.
We zullen hem niet vergeten.

www.wieringermeer.nl

Slootdorp, 6 juni 2020. Onthulling van straatnaambord,
monument en plaquettes bij de Protestantse kerk.

BRONNEN

Persoonlijke informatie

Aalders, Jaap	Niemeijer – Wessels, Mieke
Biesheuvel – de Graaf, Irene	Postma, Reinder († sept. 2021)
Blaauboer, Jaap († 2020), Silvia en Rosmarie	Roos – van Riel, Marieke
Bos – Meeuwsen, Marja	Sjouwerman, Ida
De Regt, Markus	Sloof – Douma, Ellie
Douma, Liesbeth	Smink – Douma, Catharina
Goedbloed, Peter	Van Dijk – De Swarte, Carla
Greijdanus, Klaas	Waalewijn – Meeuwsen, Heleen
Hoogenbosch - Glas, Ina	Wessels, Petra
Jochensen – Meeuwsen, Clara	Wiegersma, Bart
Kats, Egbert	Winkels – Meeuwsen, Jeanine
Lindenbergh, Elisabeth († 8 mei 2021)	Zuidema, Ewold
Meer, Wijnand van der	Zijlstra, Sita
Meeuwsen, Cees	

Literatuur divers

- Blaauboer, Gerrit Jacob. Schriftelijke verklaring, persoonlijke herinneringen. 1968
- Meeuwsen, Marinus. *Nog eens. Momenten uit het leven van Marinus Meeuwsen*.

Boeken

- Baar, Jan van, et al, *Verzet in West-Friesland*. Uitgeverij Pirola, 1990.
- Blijdorp, Bastiaan Arie, *Wieringermeer 1940 – 1945*. Historisch Genootschap Wieringermeer, 2006.
- Directie Wieringermeer, red. *Wording en opbouw van de Wieringermeer*. H. Veenman&zn., 1955.
- NOS, *75 jaar bevrijding 1944 – 1945, het nieuws van dag tot dag*. Uitgeverij Ambo|Anthos, 2020.
- Sinnige, J.A.A., *Dat was het dan. De verzetsstrijder Jan de Vries*. DIMENSIE/Leiden, 1996.

Tijdschriften en bulletins

- Blijdorp, Anita. 'De stilte en de storm. 4 en 5 mei sinds 1945.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2018/2; jaargang 26.
- Blijdorp, Anita. 'Herinneren en herdenken.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2019/1; jaargang 27.

Blijdorp, Anita. 'Gezegende kerstdagen en een goed 1944. Burgemeester Loggers als gijzelaar in Brabant.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2020/3; jaargang 28.

Groot, J.F. de. 'Mijn werk in de Wieringermeer als ambtenaar van het Openbaar Lichaam en gemeente Wieringermeer.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 1996/1; jaargang 4.

Montsma, Pier. 'Catrinus Douma, een vergeten verzetsstrijder.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2008/2. Jaargang 16.

Nederlandsch Politieblad, uitgave september 1943, Bekendmakingen C.

Roos, Jan de. 'Aris Saal, een "foute" burgemeester.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2021/1. Jaargang 29.

Sjouwerman, Ida. 'Onderduiken in Slootdorp.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2011/2. Jaargang 19.

Schaap, Erik, Strijd. *Het Zaanse verzet (1940-1945)*. Brave New Books, 2018.

Zwarts, Stef. 'Distributiediefstal in de Wieringermeer.' *Kroniek*. Historisch Genootschap Wieringermeer. 2015/1; jaargang 13.

Krantenartikelen

Wietze Ten Kate, ingezonden brief in *Herrijzend Wieringermeerland*. 5 januari 1946

Een eresaluut. *Flevo-Bode*. 11 februari 1948.

Anonymus, Illegaal werk in den Wieringermeerpolder. *Flevo-Bode*. 9 en 12 januari 1946.

Internet

-<http://www.4en5mei.nl>

-<http://www.albertusperk.nl>

-<http://www.eerebegraafplaatsbloemendaal.eu>

-<http://www.geni.com>

-<http://www.hetkompas.nl>

-<http://www.historischbarendrecht.nl>

-<http://www.hvnf.nl>

-<http://www.joodsmonumentzaanstreek.nl>

-<http://www.kampamersfoort.nl>

-<http://www.meitotmei.nl>

-<http://www.nl.wikipedia.org>

-<http://www.nos.nl/75jaarbevrijding/>

-<http://herdenkingsstenendenhelder.org>

-<http://www.wieringermeer.nl>

-<http://www.wiewaswie.nl>

-<http://www.de.wikipedia.org>

Archieven

- Archief Kamp Amersfoort, Leusden
- Gemeentearchief Zaanstad, Zaandam
- Historisch Genootschap Wieringermeer, Wieringermeer
- NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, Amsterdam
- Regionaal Archief Alkmaar, Alkmaar
- Streekargyf Noardeast-Fryslân | Streekarchief Noordoost Friesland, Dokkum

Colofon

Catrinus Douma, 1917 - 1945

Sleutelfiguur in het verzet in de Wieringermeer 1940 - 1945

© Anita Blijdorp. Uitgave in eigen beheer.

Laatst geactualiseerd op 27 mei 2021.

Online versie (pdf) te raadplegen op www.wieringermeer.nl.

Contact: anitablijdorp@gmail.com

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Er is naar gestreefd alle rechthebbenden van illustraties te achterhalen. Wie meent rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.